

شرح شواهد المغنی (کتاب)

شرح شواهد المغنی، اثر **جلال الدین عبدالرحمان بن ابوبکر سیوطی**، به زبان عربی، در توضیح و شرح ابیاتی است که **ابن هشام انصاری** در کتاب «مغنی اللیب عن کتب الأعراب» به آنها استناد نموده است. تصحیحات و تعلیقات **علامه شیخ محمد محمود ابن تلامید التکرزی**، در کتاب درج شده است.

فهرست مندرجات

- ۱- ساختار
- ۲- گزارش محتوا
- ۳- وضعیت کتاب
- ۴- پانویس
- ۵- منبع

ساختار

کتاب در دو جلد تنظیم گردیده است؛ بدین ترتیب که با مقدمه **احمد ظافر کوجان** آغاز شده و پس از آن، مقدمه مؤلف قرار گرفته و اشعار، مطابق همان نظمی که در کتاب مغنی آمده، ذکر شده است. روش کار مؤلف چنین است که با ذکر هر شاهد به همراه بعضی از قسمت‌های قصیده مشتمل بر آن شاهد، نخست به شرح و توضیح لغات و اصطلاحات پرداخته، سپس در ذیل عنوان «فائده»، به پاره‌ای توضیحات در باره شاعر و سایر امور پرداخته است و این سیر را تا پایان کتاب در همه شواهد، دنبال کرده است.

گزارش محتوا

مؤلف در این کتاب، شاعر شعر مورد استتشاف را معرفی می‌کند، مشکلات لفظی یا معنایی آن را ذکر می‌نماید و به ذکر برخی از ابیات قبل یا بعد شاهد مورد نظر می‌پردازد.

سیوطی در این کتاب سعی نموده است که شواهد مذکور در کتاب مغنی را به قائلینش نسبت دهد و مشکلات لفظی و معنایی کتاب را حل نماید. نقش عمده سیوطی در این کتاب، جمع‌آوری و ترتیب است؛ هرچند در پاره‌ای از موارد، رأی خود را نیز ابراز نموده است. در این بین، وی قسمت‌هایی از قصیده ای را که شاهد شعری در آن بوده، آورده و به تفسیر و توضیح مشکلات آن از جملات و کلمات پرداخته و اگر اختلافی در روایت بوده، با استناد هر قول به قائلش، اختلافات را ذکر کرده است. این کتاب سرشار از مطالبی است که کتب لغت و شعر آنها را در بر گرفته است. از آنجا که علمای ادبیات عرب، برای اثبات قواعد زبان عربی، بسیاری از اوقات به اشعار ادوار مختلف استتشاف و استدلال نموده‌اند، ناچار شده‌اند شعر را به چند دوره و شعرا را به چند طبقه تقسیم نمایند به شرح زیر:

۱. **شعرا جاهلی**: مقصود شعری است که قبل از اسلام بوده‌اند، مانند امرؤالقیس، اعشی و...
 ۲. **شعرا مخضرمی**: مقصود شعری است که هم جاهلیت را درک کرده‌اند و هم اسلام را، مانند لبید، حسان و...
 ۳. **شعرا متقدم یا شعرا اسلامی**: مقصود شعری است که در صدر اسلام بوده‌اند، مانند **جریر** و **فرزدق** و...
 ۴. **شعرا مولد یا محدث**: مقصود شعری است که بعد از شعرا صدر اسلام آمده‌اند، مانند **بشار** و **ابونواس** و...
- اینها بخشی از مطالبی است که در مقدمه احمد ظافر کوجان آمده است. [۱]

وضعیت کتاب

پاورقی‌های کتاب، بیشتر مربوط به ارجاع اسانید و شرح و توضیح لغات غریب و نادر می‌باشد. فهرست‌های شواهد، تراجم، مراجع تحقیق، ادوات و موضوعات عامه و همچنین جدول خطا و صواب در پایان جلد دوم درج شده است.

پانویس

۱. ↑ شرح شواهد المغنی، سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ج ۱، ص ۳-۹.

منبع

نرم افزار ادبیات عرب، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

